

- SZINNYEI JÓZSEF 1905. Simonyi Zsigmond. A magyar nyelv. Nyelvtudományi Közlemények 35: 427–51.
- Wuo. = WICHMANN, YRJÖ – UOTILA, T. E. 1942. Syrjänischer Wortschatz nebst Hauptzügen der Formenlehre. Lexica Societatis Fenno Ugricae 7.
- WuoK. = WICHMANN, YRJÖ – UOTILA, T. E. – KORHONEN, MIKKO 1987. Wotjakischer Wortschatz. Lexica Societatis Fenno Ugricae 21.
- WWb. = MUNKÁCSI BERNÁT – KÁLMÁN BÉLA, Wogulisches Wörterbuch. Akadémiai Kiadó, Bp., 1986.
- ŽILINA, T. I. – BARAKSANOV, G. G. [ЖИЛИНА, Т. И. – БАРАКСАНОВ, Г. Г.] 1971. Присыктыкварский диалект и коми литературный язык. Наука, Москва.

HONTI LÁSZLÓ

Denevér, bőregér és a vámpír -pír-je. Lehet, hogy e három szavunknak a TESz.-ben és az EWUng.-ban közölt magyarázata a készülő „Új magyar etimológiai szótár”-ban (vö. GERSTNER 2012) különböző mértékű felülvizsgálatra szorul. Ami a *denevér* szót illeti, ennek eredetéről az EWUng. (1: 254) mindössze annyit közöl, hogy az elsőként 1395 körül lejegyzett szó ismeretlen eredetű, s 1604 óta adatolható *tenevér* alakváltozatához való viszonya nem tisztázott. Forrásként csak az EtSz. és a TESz. van megadva. Az EWUng. rövid magyarázatából tehát csak az az egy fontos információ hámozható ki, hogy nem feltétlenül a *denevér*-ből lett a *tenevér*, hanem akár a *tenevér* is lehetett a kiinduló alak, tehát a szó eredetét kutatva egy *t*-t tartalmazó változat is számításba jöhet. A TESz. (1: 614–5) valamivel bővebb – bár KÁLMÁN BÉLA (1968: 454) szerint még így is „nagyon szűkszavú” – magyarázata ezen felül még két elutasított véleményt idéz: 1. „elhomályosult összetételként való magyarázata aligha valószínű”, 2. „szláv közvetítésen keresztül görög szóra való visszavezetése – s egyben a *lidérc* és a *vámpír* szavakkal való távolabbi rokonítása – téves.” A TESz.-nek is az EtSz. a fő forrása, de bővebb irodalomjegyzéke a cáfolt magyarázatok visszakeresését is lehetővé teszi. Az 1. a CzF. óta van forgalomban („Talán eredetileg *dana-vér* volt a rossz szellemet jelentő *dana* és *vér* szóból”), ehhez később FOGARASI JÁNOS (1865: 135–6) külön is visszatért. Ez a magyarázat valóban naiv, akárcsak Kassai Józsefnek 1831-ben leírt és már Vörösmarty Mihály által kipellengérezett ötlete, miszerint a *denevér* a *mindene bőr* szókapcsolatból származnék (VISZOTA 1912: 309). Ezért itt most csak a 2., a TESz. által tévesnek minősített magyarázattal kívánok foglalkozni, amely Edelspacher Antal (1876) szófejtésére vonatkozik.

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy a TESz.-nek ezzel kapcsolatos megállapítása formálisan helyes. Valóban téves az, amit EDELSPACHER (1876: 152) LUCJAN MALINOWSKI (1874: 304, vö. UŐ 1885: 154) nyomán állít, hogy ti. mindezeknek a magyar szavaknak – *denevér*, *lidérc*, *vámpír* EDELSPACHER szerint közös előzménye, az ósszláv **netopyrь* 'denevér' – a görög *νυκτόπτερος* 'éjszaka repülő lény' szóból származnék. De mi a helyzet akkor, ha a szláv szó nem a görögből származik, hanem a szlávban eredeti szó, vagyis ha a magyarban a *denevér* egyszerűen szláv jövevényszó, minden görög kötődés nélkül? A modern szláv etimológiai szótárak ugyanis elvetik ezt a ma már elavult szófejtést, és a szláv szót belső keletkezésűnek tartják. Az egyik, MIKLOSICH (1886: 214, 241) óta legnépszerűbb magyarázat szerint elhomályosult összetétel, amelynek előtagjában az indoeurópai **nók^ht-* ~ **nék^ht-* 'éjszaka' tö, utótagjában pedig a szláv **per-* 'repül' ige töve rejlik (vö. újabban SNOJ 1997: 381, BORYS 2005: 363), vagyis a szláv szónak csak annyi köze van a

göröghöz (vö. *νυκτερίς* 'denevér'), hogy az elnevezés itt is, ott is a denevérek éjszakai aktivitásán alapul. Egy valamivel újabb magyarázat szerint a szláv szó eredetileg **ne-to-pyrb*, ahol az utolsó tag az előbbi etimológiával egyezően a szláv **per-* 'repül' igével kapcsolatos, míg a **neto-* előtag tovább tagozódik a **ne* tagadószóra és a **to* mutató névmásra, az elnevezés alapja pedig a denevér mibenléte körüli bizonytalanság lehetett ('Quasivogel, valami madárszerűség', vö. BRÜCKNER 1927: 361, SCHUSTER-ŠEWC 1978–89, 2: 1014–5, a szláv etimológiai irodalom részletes kritikai áttekintésével együtt I. TRUBAČEV 24: 143–5, ESJS. 540). E vélemény szerint tehát a szláv elnevezés olyasféle képzetten alapul, mint a magyar nyelvjárási *se féreg, se madár* 'denevér' (KICSI 1991: 128). E TRUBAČEV (i. h.) által is favorizált, de VASMER (2: 216) által túl merésznek tartott magyarázatnak az a gyengéje, hogy a többi szláv nyelvtől viszonylag korán elkülönült polábban a megfelelő szó (*netüpar ~ netüpard*) jelentése nem 'denevér', hanem 'pillangó, káposztalepke' (POLAŃSKI–SEHNERT 1967: 101), ami, ha korábbi 'éjszakai pillangó' jelentésből általánosult, akkor mégiscsak az 'éjszakai repülő lény' lehetett az a közös jelentés, amelyből egyaránt lehetett 'éjszakai pillangó', majd általában 'pillangó' (mint a polábban) és 'denevér' (mint a többi szláv nyelvben), tehát ez a körülmény inkább a MIKLOSICH-i etimológia mellett szól (vö. LEHR-SPLAWIŃSKI–POLAŃSKI 1962–1994: 434–5). A legújabb teljes orosz etimológiai szótár szerzője az orosz *мотыль* felborzol <tollazatot>' ige tagadó értelmű főnévi származékának tartja az orosz *немотыль* '(egyfajta) denevér' szót, vagyis szerinte eredetileg olyan repülő lényt jelentett, amely nem borzolja (nem tudja borzolni) a tollazatát (mert nincs neki, szemben a madarakkal, I. OREL 2: 334–5), ami inkább népi etimológiának tűnik. Inkább a denevérekkel kapcsolatos hiedelmeken, semmint nyelvészeti érveken alapul GRAŻYNA RYTTER (1986: 134–8) mitológiai ihletésű etimológiája, aki szerint a szláv **ne-to-pyrb* utolsó eleme a szláv **pyrb* 'parázs' szóval lenne azonos (vö. KNIEZSA 1955: 716–7 **pír* alatt) és jelentése eredetileg 'nem égő, tűzben nem megsemmisülő <lélek>' lett volna, ugyanakkor ez a szófejtés a *-to-* elemre nézve nem ad semmi érdemleges magyarázatot. Azt mindenesetre leszögezhetjük, hogy a **netopyrb* a szlávban is vitatott eredetű szó, de görög jövevényszónak ma már nem tekinti senki (vö. STACHOWSKI 2005: 81).

Magából a TESz. idézett mondatából nem következik ugyan, de a *denevér* ismeretlen eredetűnek nyilvánításából egyértelműen kiviláglik, hogy a TESz. szerkesztői elvetik a magyar szó szláv származtatását függetlenül attól, hogy az EDELSPACHER által javasolt szláv etimon végső soron görög eredetű-e vagy sem. Egyértelműbben fogalmaz BÁRCZIGÉZA, aki szintén az EtSz.-re hivatkozva közli, hogy a *denevér* „er[edete] ism[eret]l[en], ajánlott szláv származtatása nem valószínű” (SzófSz. 50). A teljesség kedvéért megjegyezzük, hogy a *denevér* szót ismeretlen eredetűnek minősíti az ÉKsz. (224) és az ÉKsz.² (214) is.

EDELSPACHER (i. h.) LESCHKA (1825: 55) szótárából indul ki, aki szerint a magyar *denevér*-t egyesek – nyilván ő maga is – szláv eredetűnek tartják („aliqui deducere volunt ex slav. *netopjr*, quod a diversis diverse pronunciat, nempe: Slavi in Hungaria [= a szlovákok] alii dicunt *netopjr*, alii *netopier*, Poloni *nietopierz*, Bohemi *netopeyr* et *netopyr*; ex quo si *Denevér* formatum fuisset, id fieri debuisset, et per mutationem literarum et per syllabarum transpositionem”). Az ötlet tehát, hogy a magyar *denevér* a szlávból származik, LESCHKÁTól származik, vagy ha az „aliqui deducere volunt ex slav. *netopjr*” nem misztifikáció, hanem azt LESCHKA tényleg másoktól hallotta, akkor legalábbis ő írta le először nyilvánosan. EDELSPACHER érvekké támasztja alá ezt az etimológiát, részletesen megmagyarázza, hogyan lehetett szerinte a szláv **netopyrb*-ból a magyarban *denevér*, illetve *tenevér*.

EDELSPACHER egy szláv **netobir* vagy **netobēr* alakot feltételez a magyar *tenevér* közvetlen forrásának. A szlávban dokumentálatlan „labiális bellágyulás” ($p > b$) véleménye szerint a $t > d$ esetben jól dokumentált „dentális bellágyulás” alapján feltételezhető. Erre azért van szüksége, mert a magyar *-v*-t a szláv *-p-* helyén egy $b > v$ változással véli megmagyarázhatni: a feltételezett szláv **netober* alakból $e b > v$ változás és a „hangzati szabvány” – a hangrendi kiegyenlítődés – folytán lett *netevér* és ebből hangátvetéssel *tenevér*. EDELSPACHER még két lényeges megjegyzést fűz ehhez a levezetéshez. Egyrészt felhívja a figyelmet arra, hogy mivel a magyarban sehol sincsenek **netevér*-féle alakok, a metatézis a magyarban rögtön a szó átvételekor megtörtént, másrészt utalva a szlávban *-t-* helyett *-d-*t tartalmazó alakokra megjegyzi, hogy a *denevér* változat éppúgy kialakulhatott egy szláv **nedobēr*-ből, amint az imént a *tenevér* -t levezette egy szláv **netobēr*-ből.

Szembeötlő KNEIÉSA ISTVÁN hallgatása, ő ugyanis a SzJLsz. mutatója szerint még az elutasított szláv etimológiák között sem említi a *denevér*-t. Hogy LESCHKÁT nem idézi, az nem meglepő: KNEIÉSA ugyanis LESCHKÁT és a hozzá hasonló dilettánsokat csak akkor idézi, ha egyetért velük. Ha nem ért velük egyet, akkor ezek a szerzők számára nem is léteznek (SzJLsz. 18–9). EDELSPACHER ANTAL azonban nem volt dilettáns, korának színvonalán álló, nagy felkészültségű, kitűnő nyelvész volt. Igaz, hogy később „elméje elborult”, de ez több évvel idézett cikke megjelenése után történt (MÉLex.). Ha KNEIÉSA az EtSz. és a SzófSz. véleményére hagyatkozva nem is értett egyet vele, a „Nem szláv eredetű szavak” között ki-fejthette volna elutasító véleményét.

Modern etimológiai szótáraink tehát az EtSz. nyomán utasítják el EDELSPACHER szófejtését. Az EtSz. (1: 1311–2) mind LESCHKA, mind EDELSPACHER fentebb idézett magyarázatát korrektül ismerteti, de hibásnak tartja. Rajtuk kívül még – joggal – elutasítja DANKOVSKY (1833: 232) valóban téves felvetését, miszerint a magyar *denevér* egy horvát („illyr.”) *tenevér* szóból származnék, amely egy horvát *tenya* (valójában szlovén *tenja*) ’árnyék’ szó származéka lenne. Az EtSz. joggal jegyzi meg, hogy „szláv *tenevér* szó nincs”, illetve – tehetjük hozzá –, ha valamely, a magyarral érintkező szláv nyelvjárásban lenne is ilyen szó, az biztosan a magyarból lenne átvéve. Ugyancsak joggal utasítja el az EtSz. a CzF. fentebb idézett ötletét (*dana-vér*). Úgy gondolom azonban, hogy LESCHKA ötletének, illetve EDELSPACHER levezetésének teljes elvetésével az EtSz. és nyomában újabb etimológiai szótáraink a fürdővízzel együtt a gyereket is kiöntötték. Modern etimológiai szótáraink nem vették észre vagy nem gondolták át, hogy az EtSz. lényegében ellenérvek nélkül nyilvánította hibásnak a magyar *denevér* (~ *tenevér*) szónak az azonos jelentésű szláv **netopyr*’ (~ *nedopyr*’) szóból való levezetését. EDELSPACHER etimológiáján lehet finomítani, főbb pontjaiban azonban ma is megállja a helyét. Véleményem szerint nem szükséges a $p > b$ változás feltételezése a szlávban, nyugodtan kiindulhatunk egy 10–11. századi Kárpát-medencei szláv **netopyr*’ (~ *nedopyr*’), esetleg az $y > i$ változás utáni **netopir*’ (~ **nedopir*’) ejtésű szláv alakból, amelyben rögtön az átvételnél bekövetkezett egy $n \sim t$ ($n \sim d$) hangátvetés: a szláv **netopir*’ (~ **nedopir*’)-ből a magyarban eleve **tenopir*’ (~ *denopir*’), illetve a hangrendi kiegyenlítődést is figyelembe véve **tenepir*’ (~ *denepir*’) lett. Ebből a szóvégi szláv *-ir* hangkapcsolatnak a magyarban szokásos *-ir > -ér* fejlődése (vö. *Vladimir > Ladamér, Tichomir > Tihamér, Velimir > Velemér*) következtében lett **tenepér*’ (~ *denepér*’), amelyből valamely analógia (legkézenfekvőbben a *vér* szó analógiája) folytán lett *tenevér*’ (~ *denevér*’). EDELSPACHERREL egyetértve én is úgy gondolom, hogy a *denevér*-féle, ma irodalmi alakok is magyarázhatók a szlávból, mégpedig az ott most több-

nyire nyelvjárási, *-d-s* alakokból, vö. szlovén *netopír* mellett *nadopér* is, szlovák *netopier* mellett *nedopier* is, lengyel *nietoperz* mellett *niedoperz*, *niedopyrz* is, orosz *непонѣръ* mellett nyelvjárási *недонѣръ* is (TRUBAČEV, i. h.), felsősorban *njetopyr* mellett nyelvjárási *nedopyr* is; az alsősorban a *-d-s* alak a normatív: *njedopyr*, a *-t- > -d-* változás SCHUSTER-ŠEWČ (i. h.) szerint a *do-* prepozícióhoz, ill. igekötőhöz való analógiás igazodás hatására következett be.

Az EtSz. szócikkéből nem állapítható meg, hogy EDELSPACHER etimológiája mitől lenne hibás. Időrendi problémák nincsenek, a szláv szó már a legrégebbi, Cirill és Metód tevékenységéhez köthető ószövegségi olvasmányokat tartalmazó ószláv liturgikus könyvekben (Paroemiaron Grigorovičianum, 12. sz.-i másolat) megvan: *соуѣтныиѣмъ и неѣтопыремъ* (SJS. 2: 412; Károlinál: „az vakondakoknak és pubdenuvéreknek”, Ézs 2: 20) A nem szokványos hangtani megfelelésekre – mint fentebb láttuk – kielégítő válasz adható. Természetesen ez a szó nem tartozik a könnyű esetek közé magában a szlávban sem, hiszen a szóban forgó élőlényhez számos babona és hiedelem kapcsolódik, ami számos népi etimológiás változatot is eredményezett. A magyarban mindenképpen szóbeli kölcsönzésről lehet csak szó, ezért a feltételezett hangátvetés nem kifogásolható. A *vér* szó analógiás hatását is az állítólag vérszívó denevérekhez fűződő hiedelmek teszik elképzelhetővé (vö. TOLSTOJ 3: 103–4). Az ilyesmit persze bizonyítani nehéz, de mint KISS LAJOSTól tudjuk (szóbeli hagyomány), az etimológia nem arról szól, hogy egy szó milyen eredetű, hanem hogy milyen eredetű lehet. Úgy gondolom, hogy a *denevér* ~ *tenevér* a LESCHKA által felvetett és EDELSPACHER által fő vonalaiban kidolgozott etimológia szerint lehet egy szláv **netopyr* ~ *nedopyr* átvétele a magyarban. Az egybecsengés a magyar és a szláv szavak között a hangátvetés és a feltehetőleg analógiás *p > v* változás ellenére még ma is túl szembeszökő ahhoz, hogy ebben a szóföldrajzi környezetben merő véletlen lehessen.

Az EDELSPACHER idézett cikkében tárgyat másik két szó (*lidérc*, *vámpír*) közül a *lidérc* minden szláv hangtani vonása ellenére megfajtatlan, a *denevér*-hez csupán annyi köze van, hogy a 18. században ennek is feljegyezték ’denevér’ jelentését (vö. KNEZSA 1955: 684, TESz. 2: 768, EWUng. 2: 897). A *vámpír*-nak viszont lehet köze a *denevér* szláv előzményéhez. A magyar *vámpír* szót részletesen legutóbb KISS LAJOS (1970: 83–5) elemezte, s mint megállapította, a szó a magyarba a németből került át, ahol a szerbhorvát eredetű. A szerbhorvát *vàmpīr* ’vérszívó kísértet’ bizonyosan összefügg a hasonló jelentésű szerbhorvát nyelvjárási *upir* szóval. KISS LAJOS a szerbhorvát *vàmpīr m*-jét szervesen járulékhangnak vélte, a *-pir* tő sokféle szláv magyarázatára pedig csak utalt, abban nem foglalt állást (KISS 1970: 83–5; érdekes, hogy az egyébként közmondásosan precíz KISS LAJOS sem vett tudomást EDELSPACHER ANTAL igazán nem eldugott helyen megjelent tanulmányáról, noha a *vámpír* és az *upir* összefüggése már EDELSPACHER számára is evidens volt). Időközben az orosz *упѣръ* ’vérszívó kísértet’ szó etimológiájának apropóján a MAX VASMER orosz etimológiai szótárát oroszra fordító OLEG TRUBAČEV szerves magyarázatot talált a szerbhorvát *vam-* szókezdetre: szerinte a szerbhorvátban a *vámpír* eredetileg **vanpir* volt, ahol a *van* az ószláv **vъnъ* ’ki(felé), fel(felé)’ határozószó szabályos szerbhorvát folytatója; a szerbhorvát *upir*, orosz típusú, *u-*val kezdődő alakok pedig ennek a **vъnъ*-nak az *o-* variánsából, tehát egy *o-pirъ* ’(sír)ból kiszálló, felszálló’ jelentésű főnévből keletkeztek (VASMER–TRUBAČEV² 4: 858–9). Ebben az esetben a *-pir-* ’repül’ tő azonos a ’denevér’ jelentésű szláv **netopyrъ* második tagjával (vö. ANIKIN 6: 42–5). TRUBAČEV kissé eldugott magyarázata elkerülte néhány későbbi kutató figyelmét, így például GRAZYNA RYTTER (1986: 128–9)

egy periférikus bolgár vagy szlovén, a nazális magánhangzókat még őrző nyelvjárásokból indult ki, ami ellentétben áll azzal a ténnyel, hogy a vámpírhit Szerbiából terjedt el Európában. A *vámpír* megfelelőit a szláv nyelvekben legutóbb KAMIL STACHOWSKI (2005) vizsgálta meg behatóan, de TRUBAČEV megoldását ő is figyelmen kívül hagyta. Véleménye szerint a szó a szlávban nem eredeti, hanem török jövevényszó (< kipcsak **opyr* 'boszorkány, gonosz szellem', csuvas *văBăr, voBăr, vuBăr*), de ebben az esetben is a szerbhorvát *-m-* kérdése megoldatlan marad, noha a szerző több hipotézist is megkockáztat.

A normatív *denevér* mellett ennek az élőlénynek a másik népszerű neve nyelvünkben a *bőregér*. Ezzel kapcsolatban az EWUng. (1: 136) úgy nyilatkozik, mintha önálló magyar találmány lenne ez az összetétel, a TESz. (1: 364) pedig még a feltevését is visszautasítja annak, hogy a csak a 18. sz. vége óta adatolható magyar *bőregér* a német *Fledermaus* 'ua.' félrefordítása lenne. Az egyetlen pontos párhuzam, a lett *pell-ahda* (tkp. 'bőr-egér') aligha szólhat a magyar szó önállósága mellett, hiszen a lett a 18–19. században éppúgy német hatásnak volt kitéve, mint a magyar. Nem tudom, hogy a lett parasztok mennyire tudtak jobban németül, mint a magyar nemesek, az azonban biztos, hogy ha egy magyar nemes egy osztrák udvarhölgynek ilyen bókot eresztetett meg, hogy „Selber hat schönes Leder” ('magának szép bőre van', Jókai 1908: 293), akkor a *Fledermaus* 'röpködő, cikázó egér' > **Ledermaus* 'bőr-egér' beleértés (vö. HADROVICS 1992: 76–8) nem lehetett valami eleve elképzelhetetlen.

A hivatkozott irodalom

- ANIKIN A. E. [АНИКИН, А. Е.] 2007–. Русский этимологический словарь 1–. Рукописные памятники Древней Руси, Москва.
- BRÜCKNER, ALEKSANDER 1927. Słownik etymologiczny języka polskiego. Krakowska Spółka Wydawnicza, Kraków.
- DANKOVSKY, GREGORIUS 1825: Magyaricae linguae lexicon critico-etymologicum. – Kritisch-etymologisches Wörterbuch der ungarischen Sprache. Typis Haeredum Belay, Posonii–Preßburg.
- EDELSPACHER ANTAL 1876. *Denevér. Lidércz. Vampir*. Magyar Nyelvőr 5: 151–9.
- ESJS. = HAVLOVÁ, EVA–ERHART, ADOLF–JANYŠKOVÁ, ILONA szerk., Etymologický slovník jazyka staroslověnského. Academia, Praha, (a 15. [2010] füzetétől:) Tribun EU, Brno, 1989–.
- FOGARASI JÁNOS 1865. Kriza János, Székely népköltési gyűjtemény'-e nyelvészeti tekintetben. III. közlemény. Nyelvtudományi Közlemények 4: 129–39.
- GERSTNER KÁROLY 2012. Etimológiai szótárak a Nyelvtudományi Intézetből. Édes Anyanyelvünk 34/4: 12.
- Jókai Mór 1908. A vén sas [1894]. In: Dekameron, Száz novella, 2. rész. Révai, Bp. 286–93. (= Jókai Mór Összes művei 12. Nemzeti kiadás.) Vö. <http://mek.niif.hu/00800/00845/html/jokai49.htm>–2013.01.23.
- HADROVICS LÁSZLÓ 1992. Magyar történeti jelentéstan. Rendszeres gyakorlati szókincsvizsgálat. Akadémiai, Bp.
- KÁLMÁN BÉLA 1968. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. [Ismertetés.] Nyelvtudományi Közlemények 70: 452–6.
- KICSI SÁNDOR ANDRÁS 1991. Mi a denevér: feregmadár vagy se fereg, se madár? Magyar Nyelvőr 115: 127–9.
- KISS LAJOS 1970. Hatvanhét szómagyarázat. Akadémiai, Bp. (= Nyelvtudományi Értekezések 71.)
- LEHR-SPLAWIŃSKI, TADEUSZ–POLAŃSKI, KAZIMIERZ (a 2. [1971] füzetétől egyedül: POLAŃSKI, KAZIMIERZ) 1962–1994. Słownik etymologiczny języka Drzewian połabskich. Ossolineum,

- Wrocław–Warszawa–Kraków (a 2. [1971] füzetétől: –Gdańsk); (az 5. [1993] füzettől: Energiea, Warszawa).
- LESCHKA, STEPHANUS 1825. Elenchus vocabulorum Europaeorum cum primis slavico-rum Magyarici usus. Typographia Regiae Univ. Hungaricae, Budae.
- MÉLex. = Magyar életrajzi lexikon 1000–1990. Főszerk. Kenyeres Ágnes. CD-ROM. Arcanum Adatbázis Kft., Bp., 2001. (<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html> – 2013.01.23.)
- MIKLOSICH, FRANZ 1886. Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen. Braumüller, Wien.
- MALINOWSKI, LUCIAN 1870. Zur Volksetymologie. Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung auf dem Gebiete der arischen, celtischen und slawischen Sprachen 6: 300–5.
- MALINOWSKI, LUCJAN 1885. Studia nad etymologią ludową I. Prace Filologiczne 1: 134–58, 269–317.
- OREL, VLADIMIR 2011. Russian etymological dictionary 1–4. Theophania Publishing, Calgary.
- POLAŃSKI, KAZIMIERZ–SEHNERT, JAMES ALLEN 1967. Polabian-English dictionary. Mouton, The Hague–Paris.
- RYTTER, GRAZYNA 1986.: Słowiańskie *upiór*, *wampir*, *nietoperz* (propozycja etymologii). Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica 14: 124–42.
- SCHUSTER-ŠEWIC, HEINZ 1978–1989. Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache 1–3. Domowina, Bautzen.
- SJS. = KURZ, JOSEF–HAUPTOVÁ, ZOE szerk. Slovník jazyka staroslověnského. Lexikon linguae palaeoslovenicae I–IV. Nakl. Československé Akademie Věd, Praha, 1966–1997.
- SNOJ, MARKO 1997. Slovenski etimološki slovar. Mladinska Knjiga, Ljubljana.
- STACHOWSKI, KAMIL 2005. *Wampir* na rozdrożach. Etymologia wyrazu *upiór* - *wampir* w językach słowiańskich. Rocznik Slawistyczny 55: 73–92.
- TOLSTOJ, N. I. (szerk.) [ТОЛСТОЙ, Н. И. (ред.)] 1995–2012. Славянские древности: Этнолингвистический словарь 1–5. Международные отношения, Москва.
- TRUBAČEV, O. N. (szerk.) [ТРУБАЧЕВ, О. Н. (ред.)] 1974–. Этимологический словарь славянских языков: Общеславянский лексический фонд 1–. Наука, Москва.
- VASMER, MAX 1953–1958. Russisches etymologisches Wörterbuch 1–3. Winter, Heidelberg.
- VASMER–TRUBAČEV² = Фасмер, Макс 1964–1973. Этимологический словарь русского языка 1–4. Перевод с немецкого и дополнения О. Н. Трубачева. Прогресс, Москва.
- VIZOTA GYULA 1912. Vörösmarty ismeretlen nyelvtudományi dolgozatai. Magyar Nyelv 8: 214–20, 255–60, 308–12, 350–6.

ZOLTÁN ANDRÁS

ÉLŐ NYELV

Emlékek, töredékek*

1. Az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékén (történeti távlatban találoan így nevezhetnénk) régóta nagy hagyománya van a nyelvjárásgyűjtő kirándulásoknak. Elsősorban azért, hogy a hallgatók élőben is megismerjék a hazai és a határokon kívüli magyar nyelvjárásokat, másodsorban pedig lehetőséget nyújtani a tájnyelvi adatgyűjtés alapvető módszereinek elsajátítására. Így volt ez régebben és most is, csak a külső körülmények változtak jelentős mértékben.

* Ezzel a rövid kis összeállítással szeretném köszöntenem Kiss Jenő professzor urat 70. születésnapja alkalmából.